

**EESTI KEELE
ARENDAMISE STRATEEGIA
(2004–2010)
ELLUVIIMINE
2007–2008**

Tartu 2009

© Eesti keelenõukogu

Trükkitud AS Pakett

ISBN 978-9985-79-253-7

Hea lugeja!

Eesti keele arendamise strateegia (2004–2010), edaspidi EKAS, kiideti heaks Vabariigi Valitsuses 5. augustil 2004. Keelevaldkonna strateegiliste eesmärkide püstitamisega väljendas riik oma selgelt sõnastatud suhtumist: eesti keele kui rahvusliku ja riikliku identiteedi aluse hea käekäik on Eesti Vabariigi jaoks äärmiselt oluline. EKASi tegevuskavva kuulub ka seatud eesmärkideni jõudmise vahekokkuvõtete tegemine, et analüüsida edenemise edukust ja tuua välja ülesannete täitmist takistavad tegurid. Vahehindamine ehk seire on Eesti keelenõukogu (EKN) ülesanne. 2006. aasta lõpuks valmis strateegia kahe esimese aasta tulemusi iseloomustanud vahekokkuvõte, käesolev seire võtab kokku 2007. ja 2008. aasta saavutused ja vajakajäämised. Seire on esitatud EKASi struktuuri järgival: iga peatükk algab strateegilise eesmärgi meenutamisega, millele järgneb tegevuste lühiiseloostus, täidetud, täitmisel olevate ja täitmata ülesannete loetelu. Analüüsitud on ka täitmist takistavaid tegureid ja lisatud ettepanekud, kuidas protsessi edasi juhtida.

Seireperioodil toimus Eesti keelevaldkonnas paljugi märkimisväärt. Keeleõigusliku keskkonna muudatustest väärrib eraldi rõhutamist, et põhiseaduse preambulisse lisati säte, mille kohaselt peab riik tagama eesti keele säilimise läbi aegade. Samuti algatati uue keeleseaduse väljatöötamine.

Hinnates eesti keele mainet kujundavaid tegureid, tuleb märkida rahvuslike ja konservatiivsete väärtuste märgatavat esiletõusu 2007. aastal. Ühiskondlikest muutustest tingitud positiivseid eelhoiakuid

eesti keele suhtes tuleks kindlasti rakendada muutuste saavutamiseks kahes eesti keele kasutust puudutavas võtmevaldkonnas: kõrghariduses ja infotehnoloogias. Kõrghariduse arengusuundades otsitakse tasakaalu rahvusliku ja rahvusvahelise komponendi vahel. On käivitatud eestikeelse terminoloogia toetamise programm ja eestikeelsete kõrgkooliõpikute programm. Teadustegevuse hindamisel on suurenenud mitme eestikeelse humanitaarväljaande kaal. Vastuvõetud Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aga näitab suunda doktoriõppe muutumisele ingliskeelseks. Magistri- ja bakalaureuseõppes on mõnevõrra kasvamas inglise ja ka vene keele osakaal. Eesti keele uurimise olukorda võib pidada suhteliselt heaks. Tähelepanuväärseim keelesündmus oli „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” valmimine.

Töö keeletehnoloogilise toe loomisel on seireperioodil kulgenud EKASis ettenähtud suundades ja suhteliselt edukalt: kõik strateegias ettenähtud tööd on käivitunud.

Üldhariduse valdkonnas väärrib rõhutamist, et koostatava riikliku õppekava projektis tähtsustatakse eesti keelt senisest enam, samas ei ole selle õpetamiseks ettenähtud tundide arvu kavandatud õpetajaskonna soovitudele vastavalt. Seire perioodi iseloomustab 2007/2008. õppeaastal alanud kohustuslik üleminek osalisele eestikeelsele õpele muukeelses üldhariduskoolis. Mahukatel uuringutel põhinevate järelduste kohaselt on kasvanud nii muukeelsete noorte huvi eesti keele vastu kui ka tööturule sisenevate noorte mitte-eestlaste eesti keele oskus.

EKAS püstitas eesmärgid ka mitmekeelsuse edendamiseks Eestis. Nende eesmärkide täitmisel on oluline esile tuua haridus- ja teadusministrile üleantud Eesti võõrkeelte strateegia aastani 2015, mida konkretiseerib ka vastvalminud tegevuskava.

Keelevaldkonna, sh riiklike programmide rahastamisel arvestatakse EKASis püstitatud eesmärgid ja Eesti keelenõukogu soovitusi iga-aastase eelarve kujundamisel.

Samas on paljudes seire alalõikudes välja toodud edasiminekut takistavad tegurid, mis kipuvad korduma ja olid paljuski samad ka

kaks aastat tagasi. Seireperiood möödus põhiliselt Eesti riigi majanduskasvu tingimustes, kuid keelevaldkonna rahastamine ei ole siiski lubanud käivitatud riiklikke programme kavandatud mahus jätkata, seires juhitakse tähelepanu ka majanduslike ja keelestrateegiliste huvide kohatisele vastandlikkusele. Paljudes alapeatükkides on takistava tegurina välja toodud keelevaldkonna politiseeritus. Riiklikku algatust ja hoolt ootab ka mitu ülesannet, mis mõjutavad eesti keele saatust süvitsi ja pikemalt, näiteks eesti keele spetsialistide järelkasvu koolitamise tagamine. Kvalifitseeritud tööjõu puudust on tunda nii hariduses, keelekorralduses, keeletehnoloogias kui mujalgi. EKN peab väga oluliseks riikliku koostöö saavutamist keelevaldkonna küsimustes, sh eesti keele arendamise strateegia jätkuprogrammi arutamist Riigikogus.

Käesoleva seire aluseks on strateegia täitmise pikem analüüs, mis on kättesaadav Eesti keelenõukogu veebilehel <http://ekn.hm.ee/>.

Birute Klaas
Eesti keelenõukogu esimees,
Tartu ülikooli õppeprorektor, professor

1. Eesti kirjakeel. Eesti keelekorraldus

Eesmärgid: tagada eesti kirjakeele kvaliteet ning aidata kaasa, et hea eesti keel saaks üldkasutatavaks; tagada hea eesti oskuskeel, mis rahuldab spetsialistide vajadusi nii erialases suhtluses kui ka uurimis- või käsitusobjekti teaduslikul tunnetamisel; kaitsta ja edasi arendada eesti nimepärandit kui üht eesti identiteedi kandjat; luua ladus nimekorraldussüsteem, kus koostöös tegutseksid nii riikliku kui ka teadusliku nimekorraldusega tegelevad asutused.

Üldkeelekorralduse ülesannete täitmist on soodustanud pika töökogemusega keskse palgalise struktuuriüksuse (2008. aastast Eesti Keele Instituudi keelekorraldusosakond) olemasolu ja viimaste aastate stabiilne rahastus. Oskuskeelekorralduse areng paaril viimasel aastal on olnud väga kiire ja tõhus tänu riiklikule toetusele, loodud on vastav struktuuriüksus (EKI terminoloogiaosakond) ja aktiveerunud terminoloogiaselts; nimekorralduses on õigusloome kõrval üha enam tegeldud nimekorralduspõhimõtete propageerimise ja juhendmaterjalide koostamisega.

Täidetud:

- on koostatud keelekorraldusvahendeid (ilmusid ÕS 2006, „Eesti keele käsiraamatu” uus trükk jm) ja arendatud keelehoolet, eriti veebis;
- loodud ametikeele edendamiseks mõeldud keelehooldekeskus Tartus;

- käivitatud laiahaardeline eestikeelse terminoloogia toetamise programm, toetust saavad terminikomisjonid, terminibaaside arendamine, terminiõpe kõrgkoolis jne.

Täitmisel:

- loomisel on eurokeele ja Euroopa Liidu eestikeelse terminoloogia hooldamise süsteem;
- koostamisel on nimekorraldusmaterjale (kohanimemääraja käsiraamat jm);
- soodustatakse terminiloomet õppe- ja teadusasutustes, parandatakse sõnastike kriitilise kasutamise oskust.

Täitmata:

- nimekogude täiendamine ja ajakohastamine.

Takistused:

- vähene koostöö eri asutuste vahel, kohatine koordineerimatus (ilmneb eeskätt eurokeele hooldes) ja mõne riigiasutuse vähene huvi keeleküsimumuste (eeskätt terminoloogia) vastu;
- kvalifitseeritud tööjõu vähesus (puudu on heal tasemel keeletoimetajaid, retsensente jm).

Ettepanekud:

- paremini integreerida eesti keele arendamise strateegia need koostisosad, mis seostuvad keelekorraldusega, mh haridus ja eesti keele õpe ning mainekujundus;
- leida võimalusi uuemate keelekorralduspõhimõtete tutvustamiseks avalikkusele.

2. Eesti kirjakeel. Eesti keele kaitse ja järelevalve

Eesmärk: luua tingimused kõikide EKASis kavandatud tegevuste elluviimiseks avaliku keelekasutuse õigusliku reguleerimise, keelenõuete täitmise kontrolli ning õiguslikust reguleerimisest väljapoole jääval alal toimuvate keelestrateegilistele eesmärkidele vastavate tegevuste stimuleerimise kaudu.

Seireperioodil toimus Eesti keeleõiguslikus keskkonnas mitmeid märkimisväärseid muudatusi, mis kindlustavad eesti keele kui riigikeele positsiooni, aitavad tõhustada eestlaste keeleõiguste kaitset ja mitte-eestlaste eesti keele õpet ning elavdada avalikus teabes eesti keele kõrval ka murdekeele kasutamist. Tõhusamaks muutus erinevate institutsioonide vaheline keelealane koostöö, lisaks Keele Infolehe ilmuma hakkamisele leiab keeletemaatika meedias üha enam kajastamist.

Keeleseaduse täitmise järelevalve tõhustumisest annab tunnistust trahvisanktsioonide senisest suurem rakendamine, samuti uue mõjutusvahendina sunniraha tõhus rakendamine keelekasutusnõuete rikkujate suhtes avaliku teabe ja reklaami valdkonnas.

Siiski on veel valdkondi, mille ebapiisav reguleerimine takistab eesti keele kui riigikeele toimimist kõikides eluvaldkondades, seda nii asjaajamise ja tarbijateabe osas kui ka sellistes demokraatia toimimise seisukohalt olulistes valdkondades nagu valimisreklaami keelsus ning rahvaesindajate ja kohalike omavalitsuste valitavate tippametnike eesti keele oskus. Endiselt teeb muret ajakirjanduskeele kvaliteet.

Täidetud:

- keeleseadust täiendati järelevalve peatükiga;
- keeleseaduse reguleerimisala avalike huvide valdkonda lisati haridus;
- keeleseadusesse lisati kurdi või vaegkuulja eesti viipekeelse ja viibeldud eestikeelse suhtlemise õigus;
- töölase eesti keele oskuse nõuded viidi vastavusse Euroopa Nõukogu „Euroopa keeleõppe raamdokumendi” keeleoskustasemetega;
- erasektori avalikes huvides tegutsevate töötajate keeleoskuse nõuded viidi vastavusse tegelike vajadustega;
- keeleseaduses sätestati võimalus katteta keeleoskustunnistuste kehtetuks tunnistamiseks;
- keeleseaduses sätestati võimalus lisada avaliku teabe eestikeelsele tekstile eesti keele piirkondlik erikuju või tõlge võõrkeelde.

Täitmisel:

- algatati uue keeleseaduse väljatöötamine;
- nii Keeleinspektsiooni järelevalvetegevuse kui ka mitmete keelevaldkonnaga tegelevate institutsioonide koostöös jätkatakse jõupingutusi ajakirjanduskeele kvaliteedi parandamiseks ning eestikeelsuse tähtsustamiseks avalikus elus;
- Keeleinspektsiooni järelevalvetegevusega on osaliselt tagatud olulist tarbijateavet sisaldavate kaubamärkide tõlkimine eesti keelde, õiguslikult on see aga reguleerimata;
- tõhustatakse kontrolli eestikeelsete tekstide, eelkõige haldusaktide, tootekirjelduste, kasutusjuhendite, teabe- ja reklaamtekstide ning subtiitrite kirjakeele normile vastavuse üle;
- selgitustöö hea eesti keele kasutamiseks (keeletõrjumise tõstatamine ajakirjanduses, keelenurgad ajakirjandusväljaannetes jne);
- eestikeelse õppe-, teadus- ning loometegevuse soodustamine;
- eesti keele oskuse arvestamine konkurssidel ja atesteerimisel.

Täitmata:

- keeleseaduses on sätestamata asjaajamiskeeke mõiste ja ulatus, eesti kirjakeele normi valdamise kohustuslikkus kõikidele avalikele teenistujatele ja haldusaktidega töötajatele;
- keeleseaduses on sätestamata riiki esindavate ametnike ning poliitikute kohustus suhelda Eesti avalikkusega (eelkõige Eesti ajakirjandusinstituutsioonidega) eesti keeles;
- asjaomastes seadustes ei ole täpsustatud kohaliku omavalitsuse valitavate tippametnike keeleoskuskõnõudeid ega nende täitmise järelevalve protseduure;
- asjaomastes seadustes on sätestamata valimisreklaami eestikeelsuse ning rahvaesindajate eesti keele oskuse nõue;
- Eestis tööloa saamine on sidumata kohustusliku eesti keele õppe läbimisega;
- instituutsiooni ajakirjanduskeeke kvaliteedi mõjutamiseks ei ole loodud;
- võõrkeelte kasutamist Eesti äriühingute nimedes ei ole piiratud;
- kaubamärgi, tooteinfo ning tarbijateabe vahetõrd on reguleerimata;
- eestikeelse arvutitarkvara kasutamise nõue üldhariduskoolis, eestikeelse tarkvara eelistamise motiveerimine riigihangetega soetatava ning infotehnoloogia erialadel kasutatava tarkvara puhul on sätestamata.

Takistused:

- majanduslike ja keelestrateegiliste huvide kohatine vastandlikkus;
- keeletemaatika liigne politiseeritus;
- eesti keele kasutajaskonna väiksus, eesti keele mainekujunduslike tegevuste vähesus ja nõrkus;
- riigi ja kohalike omavalitsuste vähene haldussuutlikkus.

Ettepanekud:

- arvestada riigi erinevate poliitikavaldkondade kujundamisel ka eesti keele põhiseadusliku staatusega;
- arvestada uue keeleseaduse väljatöötamisel EKNi ning EKASi seires väljatoodud ettepanekutega, sh vajadusega tagada aja-kirjanduskeele vastavus kirjakeele normile;
- sätestada asjaomastes seadustes valimisreklaami eestikeelsuse ning rahvaesindajate eesti keele oskuse nõue;
- luua institutsioon ajakirjanduskeele kvaliteedi mõjutamiseks;
- piirata võõrkeelte kasutamist Eestis registreeritud äriühingute nimedes;
- reguleerida kaubamärgi, tooteinfo ning tarbijateabe vahekord;
- sätestada eestikeelse arvutitarkvara kasutamise nõue üldhariduskoolis, motiveerida eestikeelse tarkvara eelistamist riigihangetega soetatava ning infotehnoloogia erialadel kasutatava tarkvara puhul;
- parandada riigi ja kohalike omavalitsuste haldussuutlikkust eestikeelse asjaajamise korraldamisel, tagada ametlikus asjaajamises kirjakeele normile vastav keelekasutus.

3. Eesti kirjakeel. Eesti keele mainekujundus

Eesmärk: luua eesti keele mainekujunduse süsteem ja arendada välja teaduslikult põhjendatud mainekujundustegevus.

Keelealase mainekujunduse ülesanne on suurendada keeleteadlikkust, kujundada keelehoiakuid ja populariseerida head keelt ühiskonnas laiemalt, et tagada keelele soodne maine kasutajate hulgas ja kõrge staatus ühiskonnas tervikuna.

Hinnates eesti keele mainet kujundavaid tegureid, tuleb kõige olulisemana märkida rahvuslike ja konservatiivsete väärtuste märgatavat esiletõusu 2007. aastal. Ühiskondlikest muutustest tingitud positiivseid eelhoiakuid eesti keele suhtes tuleks kindlasti rakendada muutuste saavutamiseks kahes eesti keele kasutust puudutavas võtmevaldkonnas: kõrghariduses ja infotehnoloogias.

Täidetud:

- põhiseaduse preambulisse lisati säte, mille kohaselt peab riik tagama eesti keele säilimise läbi aegade;
- F. J. Wiedemanni keeleauhinna suurus on nüüd 500 000 krooni, mis tõstab oluliselt selle auhinna staatust ja näitab eesti keele väärtustamist ühiskonnas;
- 22. septembril 2007 loodi Otepääl Margusel Eesti Noorte Keeleorganisatsioon;
- „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006” on tehtud tasuta kättesaadavaks internetis;
- kultuurilehe Sirp lisana hakkas ilmuma Keele Infoleht.

Täitmisel:

- identiteedi- ja väärtustealase tegevuse rahastamine Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu on oluliselt kasvanud;
- toimuvad regulaarsed emakeeleõpetajate konverentsid, mille käsitletakse identiteediarendust ja väärtuskasvatust emakeeleõpetuse vahendusel.

Täitmata:

- eesti keele maine tarkvararakenduse keelena on madal;
- eesti keele kui kõrghariduskeele väärtustamine on madal;
- riiklik programm „Eesti identiteet 2005–2009” on loomata;
- Eesti keele arendamise strateegiale ei ole suudetud luua logo ega visuaalset identiteeti.

Takistused:

- inertsed tarkvarakasutusharjumused, vähene teadlikkus ja eestikeelsete arvutiprogrammide leige juurutamine koolides;
- vähene teadlikkus kõrghariduse keelsuse olulisusest keele mainele;
- vähene rahastamine ja kvalifitseeritud tööjõu puudus.

Ettepanekud:

- alustada laiemat teavitustööd eestikeelse tarkvara kasutuse laiendamiseks, eriti koolinoorte seas;
- eestikeelne kontoritarkvara tuleks muuta eestikeelsete üldhariduskoolide ja kõrgkoolide arvutiklassides domineerivaks;
- alustada avalikku arutelu eestikeelse kõrghariduse arengu rahvusliku strateegia väljatöötamiseks ja konsensuse saavutamiseks, et õiguslikult reguleerida eestikeelse kõrghariduse ulatus avalik-õiguslikes kõrgkoolides;
- arendada välja eesti keele internetiportaali tasuta keelealaste rakendustega, toetada eestikeelsete hariduslik-meelelahutuslike arvutimängude ja muu tarkvara tootmist ja eestindamist.

4. Eesti kirjakeel. Haridus ja eesti keele õpe. Eestikeelne üldharidus

Eesmärk: tagada põhikooli- ja gümnaasiumilõpetajate hea eesti keele oskus ja positiivne hoiak eesti keele suhtes.

Koostatava riikliku õppekava projektis tähtsustatakse eesti keelt senisest enam, samas ei ole selle õpetamiseks ettenähtud tundide arvu suurendatud. Riigieksami tulemused on vähesel määral langenud, võõrkeelte ja internetisuhtluse mõju eesti keele kasutusele on süvenenud. Ilmunud on uusi õppevahendeid, mitmed olulised sõnaraamatud on kättesaadavad ka veebis. Lisandunud on õpetajate ja õpilaste keelealast aktiivsust ning täiendusõpet toetavaid võimalusi. Saavutatud on kokkulepe eesti keele riigieksami arendamiseks ning kavandatud eesti keele õpetajaid ja õpitulemusi puudutavad uuringud.

Täidetud:

- rahastatakse töövihikute soetamist õpilastele;
- võimaluste piires on arendatud eesti keele riigieksami hindamiskorda;
- käivitatud on põhi- ja keskkooliõpilaste iga-aastaste üleriigiliste eesti keele olümpiaadide uus süsteem;
- käivitatud on Tartu Ülikooli teaduskooli eesti keele kursus;
- loodud on tingimused lasteportaali www.lastekas.ee eesti keele taseme arendamiseks;
- rahastatakse Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi tegevust;
- asutatud on Eesti Noorte Keeleorganisatsioon.

Täitmisel:

- koostamisel on uus riiklik õppekava, milles rõhutatakse kõikide aineõpetajate rolli eesti keele õpetamisel, eesti keel ja kirjandus on lahutatud eraldi aineteks alates 5. klassist;
- käivitatud on eesti keele riigieksami arendamine probleemi- ja alustekstipõhiseks kaheosaliseks eksamiks, mis koosneb kirjan-dist ja tekstimõistmisülesandest;
- eesti keele õppe arendamiseks kõrgkoolides on välja antud uusi õppevahendeid;
- jätkatakse Tallinna Ülikooli juures asuva emakeeleõpetuse info-keskuse kujundamist TLÜ püsivaks struktuuriüksuseks;
- suurendatud on õigekirjahäiretega õpilaste koolilõpetamis-võimalusi, loomisel on tugiõppe nõustamiskeskuste süsteem;
- uusimmigrantidele eesti keele õpetamisele ja selleks õpetajate ettevalmistamisele pööratakse tähelepanu Tallinna Ülikoolis, Tartu Ülikoolis, Integratsiooni Sihtasutuses ja „Rahvuskaaslaste programmis”;
- jätkatakse eesti keele materjalide, sh alussõnaraamatute saatmist koolidele ning nende tasuta kättesaadavaks tegemist internetis;
- jätkatakse tegevusjuhtide ja õpetajate ettevalmistamist tööks muukeelsete õpilastega eestikeelses koolis.

Täitmata:

- uue riikliku õppekava projekt ei näe ette eesti keele tundide arvu suurendamist, samuti ei plaanita ainekava klassiti lahti kir-jutada;
- õpetaja kutsestandardis ei ole täpsustatud eesti keele alast päde-vust;
- uusimmigrantide õppimise soodustamiseks eesti õppekeelega koolis ei ole välja töötatud terviklikku süsteemi.

Takistused:

- kohatine konservatiivsus eesti keele õppe ja kontrolli küsimus-tes;

- uue riikliku õppekava väljatöötamise aeglus;
- eesti keele säilitamise oluliste eelduste mittemõistmine õpetajate, õpilaste ning avalikkuse (k.a äriühingud) poolt.

Ettepanekud:

- tagada uues riiklikus õppekavas eesti keelele kui võtmeainele vajalikud õpetamisvõimalused, kavandada eesti keele kõikide osaoskuste tegelik, eri keelekasutusolukordadele vastav õpetamine;
- viia lõpule kaheosalise eesti keele riigieksami väljaarendamine, tagada selle kasutuselevõtt ja uuringutulemustele vastav arendamine;
- jätkata õppekirjanduse käsikirjade riiklikku (sh keelekasutuse) kontrolli;
- tõhustada õpetajate eesti keele täienduskoolitussüsteemi, kehtestada eesti keele õpetajatele kohustuslik perioodiline täiendusõpe;
- jätkata eesti keele väljendusõpetuse kursuse sisseviimist kõikidele kõrgkoolierialadele (vastavalt HTMi soovitudele ja kõrgkoolide nõukogude otsustele);
- viia läbi kõrgkoolide eesti keele probleematiikat ja eesti keele õpetajaskonda käsitlevad uuringud;
- tõsta eesti keele mainet ning populariseerida eesti keele õpetaja eriala;
- aidata kaasa Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi rolli suurendamisele eesti keele õpetajate aktiveerimisel ning eesti keele alasest erialasest dialoogist osavõtul.

5. Eesti kirjakeel. Haridus ja eesti keele õpe. Muukeelne haridus

Eesmärgid: parandada eesti keele mainet muukeelses koolis; saavutada, et muu õppekeelega põhikooli õpilased omandavad eesti keele tasemel B2, mis loob võimalused asuda õppima 2007. aastal eesti õppekeelele üleminekut alustavas gümnaasiumis ja tulla toime Eesti ühiskonnas; saavutada, et kõik muu õppekeelega gümnaasiumi lõpetajad valdavad eesti keelt õppekavas määratud nõuete kohaselt, mis võimaldab neil eesti keeles edasi õppida, sh kõrghariduse tasemel, ja eesti keelekeskkonnas töötada.

Luua ja viia ellu keelepoliitika, mis arvestab eesti keele arenguvajadusi teiste keelte kontekstis; tagada eesti keele rahvusvaheline esindatus ja rahvusvaheline keelealane koostöö.

Seireperioodi iseloomustab 2007/2008. õppeaastal alanud kohustuslik üleminek osalisele eestikeelsele õppele muukeelses üldhariduskoolis. Haridus- ja Teadusministeeriumis on loodud rahvusvähemuste osakond. Mahukatel uuringutel põhinevate järelduste kohaselt on kasvanud nii muukeelsete noorte huvi eesti keele vastu kui ka tööturule sisenevate noorte mitte-eestlaste eesti keele oskus.

Pidevalt on suurenenud eesti keelest erineva emakeelega õpilaste arv eesti õppekeelega koolides.

Täidetud:

- 2007. aasta 1. septembril alustati muukeelse gümnaasiumi 10. klassis eesti keele kõrval ka eesti kirjanduse õpetamist eesti kee-

les; koostatud on eesti kirjanduse õppeprogramm, ilmunud on vastav õpik ja CD; 2008/2009. õppeaastal algas kõikides koolides ka teise aine õpetamine eesti keeles;

- koostatud on käsiraamat kakskeelse aineõppe korraldamiseks vene õppekeelega üldhariduskoolis;
- muudetud on haridus- ja teadusministri määrust põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite tingimuste ja korra (sh välishindamise) kohta;
- eesti keele õppe stimuleerimiseks korraldatakse eesti keele kui teise keele olümpiaade.

Täitmisel:

- ettevalmistamisel on töövihikud eesti kirjanduse õpetamiseks muukeelses koolis eesti keeles;
- ühiskonnaõpetuse õpetajatele korraldatakse eesti keele õpet, samuti täiendus- ja ümberõpet nii ühiskonnaõpetuses kui ka teises keeles õpetamise metoodikas;
- välja antakse õppe- ja õpetajamaterjale (õpetajaraamat koos töölehtedega) nelja aine – eesti kirjandus, muusikaõpetus, geograafia, ühiskonnaõpetus – õpetamiseks eesti keeles vene õppekeelega kooli gümnaasiumiastmes;
- 2008. aasta 1. septembril käivitati noore õpetaja stardikapital, mis puudutab nii eesti- kui ka venekeelseid koole. Lähtetoetuse maksmise eesmärk on motiveerida värskelt koolitatud õpetajaid tööle asuma väljaspool Tallinna ja Tartut asuvasse koolidesse;
- 2000. aastast toimib Eestis keelekümblusprogramm, 2007. aastal kasutati ligi pooltes muukeelsetes koolides keelekümbluse meetodeid. 3400 last osales keelekümbluskursustel koolides ja lasteaedades;
- eesti keelt emakeelena mittevaldavatel esimese õppeaasta üliõpilastel on õigus saada eestikeelset tugiõpet. Kulud lisa-aasta raames (riikliku finantseerimisega kohtadel) katab riik.

Täitmata:

- napib õpetajaid, kes on muukeelses koolis võimelised õpetama eesti keeles;
- muukeelse kooli õpetajate eesti keele oskuse tase ei vasta nõuetele.

Takistused:

- muukeelse kooli õpetajate vähene motiveeritus eesti keele õppeks;
- eesti keele õppe liigne politiseeritus.

Ettepanekud:

- sätestada põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas muukeelse kooli eesti keele õppe eesmärkidena eesti keele omandamine põhikoolis B2 tasemel ning gümnaasiumis C1 tasemel;
- rõhutada eesti keele kui Euroopa Liidu ametliku keele staatust ja muuta õpilaste suhtumist õppimise eesmärki (mitte eksami sooritamine, vaid vaba eestikeelne suhtlus);
- koostada ja ellu viia muukeelses koolis oma ainet eesti keeles õpetavate õpetajate motiveerimise kava;
- arvestades, et muukeelsed õpilased eesti koolis on tulevikus potentsiaalsed kakskeelsed õpetajad muukeelses koolis, osutada nende õppimisele ja vajadustele rohkem tähelepanu;
- hoolikalt analüüsida viimase aasta eesti keele eksami tulemusi ning selgitada välja tulemuste languse põhjused;
- toetada metoodikakogumike, näidisainekavade, õppematerjalide ja sõnastike koostamist ja väljaandmist;
- arendada klassi- ja kooliväliseid tegevusi eesti keele maine tõstmiseks ning eesti keele oskuse parandamiseks.

6. Eesti kirjakeel. Haridus ja eesti keele õpe. Kutseharidus

Eesmärk: tagada, et kõik kutseõppeasutuse lõpetajad oleksid võimalised oma erialal eesti keeles suhtlema ja eestikeelses keskkonnas töötama.

Kutseõpe muutub järk-järgult eestikeelsemaks kõikides kutseõppe liikides ning koolitüüpides. Oluline osa venekeelsetest kutseõpilastest õpib neljas riigikoolis, millest kolm on Ida-Virumaal ning üks Tallinnas. Teistes piirkondades on kutseõpe peamiselt eestikeelne. Välja on antud arvukalt uusi eesti keele ja eestikeelseid õppevahendeid, arendatakse täiendusõpet ja eesti keele keskkonnas toimuvat õppepraktikat. Kutsehariduse muutmine täielikult eestikeelseks ei ole lähiajal siiski reaalne.

Täidetud:

- välja on antud eesti keele ja eestikeelseid õppematerjale ning välja kuulutatud hange uute materjalide koostamiseks;
- tõhustatud on õpetajate täiendusõpet, välja on kuulutatud konkurss eesti keele alase täiendusõppe korraldamiseks.

Täitmisel:

- moodustatud on töörihm, mille ülesanne on koostada 2009. aasta märtsiks tegevuskava eesti keele õppe tõhustamiseks ja eestikeelsele õppele üleminekuks venekeelsete õpperühmadega kutseõppeasutustes;

- eesti keele osakaal keskharidusejärgses kutseõppes kasvab vastavalt sellele, kuidas vene keeles õppima asunud lähevad üle eesti õppekeelele;
- suurenenud on nii õpetajate töö- kui ka õpilaste õppelähetuste arv eesti keele keskkonda;
- vastavalt õppeasutuste võimalustele stimuleeritakse eesti keele ja eesti keeles õpetavaid õpetajaid.

Täitmata:

- vene keeles õpetavate õpetajate eesti keele oskus ei ole saavutanud vajalikku taset;
- vene õppekeelele kutseõppeasutuste lõpueksamid ei ole eesti-keelsed;
- terviklikku kava eesti õppekeelele üleminekuks kutseharidussüsteemis ei ole välja töötatud;
- keskharidusejärgses kutseõppes ei ole täielikult üle mindud eesti õppekeelele;
- riiklikku süsteemi eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate stimuleerimiseks ei ole loodud.

Takistused:

- üldhariduskoolide lõpetajate ebapiisav eesti keele oskus;
- hea eesti keele oskusega kutseõpetajate puudus;
- nii tööandjate, koolijuhtide, õpetajate kui ka õpilaste leige suhtumine eesti keele oskuse vajadusse, vähene keeleõppe motiivatsioon;
- eesti keele omandamist mittesoodustav keelekeskkond, eelkõige Ida-Virumaal;
- tööandjate kohatine võõrkeeli eelistav surve, mis viib eesti keele õppe vähendamiseni.

Ettepanekud:

- koostada kava üleminekuks eesti õppekeelele kutsehariduses ning alustada selle elluviimist;

- võtta erilise tähelepanu alla neli suurimat venekeelse õppega kooli ja toetada nende arengut eestikeelse õppe rakendamisel;
- seostada eesti keele oskuse kontroll vene õppekeelega kutseõppeasutuste lõpueksamiga;
- lõpueksami ja kutseeksami ühendamisel üheks eksamiks hõlmata sellega ka eesti keele oskuse kontrolli;
- teha koostööd Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutusega eesti keele oskuse nõudeid sisaldavate kutsestandardite väljatöötamisel;
- soodustada õppepraktikat eesti keele keskkonnas;
- luua riiklik stimuleerimissüsteem eesti keele õpetajatele ja eesti keeles õpetavatele kutseõpetajatele;
- tagada eestikeelne õpe kõikides õppekavarühmades;
- viia vene õppekeelega kutseõppeasutustes läbi kordusuuring uuringukeskuse Faktum 2004. aasta uuringu „Kutsehariduse areng venekeelsetes kutseõppeasutustes” tulemustele toetudes.

7. Eesti kirjakeel. Haridus ja eesti keele õpe. Kõrgharidus

Eesmärk: tagada eestikeelne kõrgharidus (katta kõik erialad oskusõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega, säilitada olulises osas eestikeelne õpe ja avaldada tähtsamad teadustulemused ka eesti keeles), vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist. Tagada kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrge tase.

Eestikeelne õpe on olemas kõikidel avalik-õiguslikes kõrgkoolides õpetatavatel erialadel. On käivitatud eestikeelse terminoloogia toetamise programm ja eestikeelsete kõrgkooliõpikute programm. Eestikeelset õppekirjandust ilmub pidevalt. Tähtsamad teadustulemused avaldatakse ka eesti keeles, kuid koos akadeemilise tegevuse rahvusvahelistumisega jätkub inglise keele surve. Teadustegevuse hindamisel on suurenenud mitme eestikeelse humanitaarväljaande kaal. Thomson Reutersi andmebaasis Web of Science on kolm väljaannet, mis avaldavad ka eestikeelseid teadusartikleid. Venekeelsetes riiklikes ja munitsipaalgümnaasiumides alanud üleminek eestikeelsele õppele loob eeldused muukeelsete noorte paremaks toimetulekuks eestikeelses kõrgkoolis. Vastuvõetud Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aga näitab suunda doktoriõppe muutumisele ingliskeelseks. Magistri- ja bakalaureuseõppes on mõnevõrra kasvamas inglise ja ka vene keele osakaal. Kõrghariduse arengusuundades otsitakse tasakaalu rahvusliku ja rahvusvahelise komponendi vahel.

Täidetud:

- terminoloogiatöö koordineeritud toetamise käivitamine (vt 1. Eesti kirjakeel. Eesti keelekorraldus);
- eestikeelsete kõrgkooliõpikute väljaandmise toetuskava käivitamine;
- Euroopa humanitaarteaduste andmebaasi ERIH kuuluvate väljaannete (mille hulgas on ka eestikeelseid väljaandeid) arvestamine kõrgetasemeliste teaduspublikatsioonidena;
- õppevahendite väljaandmine erialase eesti keele õpetamiseks kõigis õppekavades;
- võõrkeelsete väitekirjade varustamine põhjalike eestikeelsete resümeelega.

Täitmisel:

- eesti (eriala)keele õpetamine kõikide kõrgkoolide kõikidel erialadel;
- riiklikult toetatav eestikeelsete kõrgkooliõpikute väljaandmine ja terminoloogiatöö;
- eesti keele kursuste korraldamine eri sihtrühmadele;
- paindlike skeemide väljatöötamine kõrgkoolides eesti keele õpetamiseks muukeelsetele üliõpilastele;
- kõrgkoolide keelekasutuspehõhimõtete kujundamine.

Täitmata:

- riiklik koolitustellimus ei ole viidud vastavusse eesti keele spetsialistide ettevalmistamise vajadusega;
- eesti keele õppekoha maksumuse kulupõhise arvestamise koeffitsient ei ole viidud vastavusse kallinenud õppemeetodite ja -vahenditega;
- muukeelse üldhariduskooli lõpetajatel puudub sageli kõrgkoolis õppimiseks vajalik keeleoskus.

Takistused:

- vene üldhariduskooli eesti õppekeelele ülemineku aeglus; reaalaainete puudumine riiklikult nõutud eestikeelsete ainete seast;
- vene õppekeelele gümnaasiumi lõpetamisel ja kõrgkooli sisseastumisel nõutava eesti keele oskuse ebapiisavus kõrgkoolis õppimiseks;
- vene õppekeelele gümnaasiumi lõpetanud üliõpilaste soovimatus pikendada õppeaega riigikeele süvaõppe lisa-aasta või -semestriga;
- võimalused omandada kõrgharidust vene keeles;
- inglise keele tähtsus rahvusvahelises akadeemilises suhtluses;
- õppekavade mahu piiratus.

Ettepanekud:

- seadustada eestikeelse õppe säilimine kõikides õppekavarühmades kõikidel õppetasetel;
- viia eesti keele õpet toetavad muutused sisse kutsenõudeid ja kõrghariduse sisu reguleerivatesse õigusaktidesse;
- suurendada eesti keele spetsialistide riigitellimust, eriti doktoriõppes ja magistriõppe keeleteoimetaja erialal;
- töötada ümber vananenud valdkonnakoefitsientide süsteem ja kehtestada tegelikele kuludele vastavad erialakoefitsiendid;
- rahastada eesti keele õpetamist teise keelena ka väljaspool riigikeele aastase süvaõppe mudelit;
- kaaluda eesti keele oskuse nõuete tõstmist vene õppekeelele gümnaasiumi lõpetamisel ja kõrgkooli sisseastumisel;
- toetada eesti (eriala)keele õpetamist;
- käivitada eesti keele täiendusõppe süsteem välismaal keskhariduse saanud üliõpilastele;
- jätkata rahvusvahelise levikuga eestikeelsetele teadusväljaannetele kõrgema hindamise taotlemist teaduspublikatsioonide hierarhias;
- jätkata eestikeelsete teadusväljaannete kajastamise taotlemist rahvusvahelistes andmebaasides;
- toetada eestikeelse populaarteadusliku kirjanduse väljaandmist.

8. Eesti keele uurimine ja keelekogud

Eesmärgid: saavutada olukord, et eesti keelt uuritaks rahvusvaheliselt aktsepteeritaval tasemel kõigis tänapäeva keeleteaduse harudes, pöörates erilist tähelepanu rakenduste seisukohast olulistele harudele; koostada akadeemilised tervikkäsitlused eesti keele nende valdkondade kohta, kus need seni puuduvad või vajavad uuendamist; pöörata senisest rohkem tähelepanu tegeliku keelekasutuse uurimisele.

2007. aastal ja 2008. aasta esimesel poolel jätkus enamikul uurimisaladel järjepidev areng, uuringute aluseks olevate keeleressursside areng oli märkimisväärne. See annab aluse järgnevatel aastatel intensiivistada uuringuid ka seni väiksema uurimismahuga aladel, nagu morfoloogia ja sõnamoodustus. Tähelepanuväärseim keelesündmus oli „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” valmimine. Esiletõstmist väärib ka Arvo Eegi kauaoodatud „Eesti keele foneetika” esimese osa ilmumine. Üldistavate tervikkäsitluste koostamine on siiski jätkuvalt madalseisus. Osalt on see tingitud sobivate uurijate hõivatuses muude töödega või uurijate puudumisest, oluline põhjus on siiski veel praegune ühekiuline teadustulemuste hindamise süsteem, mis eelistab artikleid monograafiatele.

Üldkokkuvõttes võib pidada eesti keele uurimise olukorda ikkagi suhteliselt heaks. Mõnevõrra on suurenenud uurimistöö rahastamine, positiivne on noorte võimekate uurijate järjepidev lisandumine.

Täidetud:

- edasimineku on toimunud mitmes uurimisvaldkonnas (süntaks, leksikograafia, foneetika, murrete ja vana kirjakeele uurimine, sotsiolingvistika), kasvanud on rahvusvaheliste publikatsioonide osakaal;
- valminud on „Eesti kirjakeele seletussõnaraamat“;
- akadeemilistest tervikkäsitlustest on ilmunud Arvo Eegi „Eesti foneetika“ I;
- eesti keele uurijate hulka on lisandunud võimekaid noori uurijaid;
- plaanipäraselt on kulgenud keelekogude täiendamine, aruandeperioodil on oluliselt täiendatud eesti kirjakeele, vana kirjakeele, suulise kõne ja murrete korpus, loodud väiksemaid eriotstarbelisi korpusi ja muid andmebaase.

Täitmisel:

- jätkub „Eesti murrete sõnaraamatu“ väljaandmine, uute eesti kirjakeele sõnaraamatute ja eesti keele etümoloogilise sõnaraamatu koostamine;
- järjepidevalt täiendatakse kõiki suuremaid eesti keele korpusi;
- sihtfinantseeritavate teadusteemade raames on valmimas käsitlused eesti keele morfosüntaksist, semantikast ja kognitiivsetest aspektidest ning kõnekeele foneetikast.

Täitmata:

- osa eesti keele uurimisvaldkondi vajab senisest suuremat tähelepanu (morfoloogia, sõnamoodustus, artikulaatorne foneetika);
- jätkuvalt on madalseisus üldistavate tervikkäsitluste koostamine: puudub ülevaade kirjakeele ajaloost, ajaloolisest grammatikast, murdegrammatikast. Tervikpildi puudumine võib hakata mõjutama üksikuuringute kvaliteeti ning uurimisprioriteetide valikut. Tekkimas on vajadus ka uue akadeemilise grammatika järele;
- plaanitud aeglasemalt edeneb etümoloogiasõnaraamatu koostamine.

Takistused:

- eesti keele uurimine on kulgenud seni suhteliselt plaanipäratult, mis on tekitanud ühelt poolt lünki, teiselt poolt dubleerimist ja teisejärguliste teemade rahastamist;
- teadustulemuste praegune hindamissüsteem ei vasta eesti keeleteaduse vajadustele, väärtustades peamiselt (sageli vaid formaalselt) rahvusvahelisi kirjutisi, mitte aga kollektiivseid tervikkäsitlusi;
- eesti keele uurimisele suunatud riiklikud programmid on endiselt alarahastatud.

Ettepanekud:

- kavandada edaspidi komplekssemalt akadeemilisi alusuuringuid ja neist üldistavate kokkuvõtete tegemist;
- korrigeerida teadustulemuste hindamissüsteemi nii, et see võimaldaks adekvaatsemalt hinnata akadeemiliste kollektiivtööde väärtust;
- saata rohkem eesti keele eriala doktorante ja noori doktoreid välismaa teaduskeskustesse end teoreetiliselt täiendama;
- tagada eelnimetatud ülesannete rahastamise vastavus tööde mahule.

9. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi

Eesmärk: arendada eesti keele keeletehnoloogiline tugi tasemeni, mis võimaldab eesti keelel tänapäeva infotehnoloogilises keskkonnas edukalt toimida.

Töö keeletehnoloogilise toe loomisel on seireperioodil kulgenud EKASis ettenähtud suundades edukalt. Sellele on andnud tugeva aluse riiklik programm „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi” (2006–2010), millest 2008. aastal rahastati 23 projekti. Keeletehnoloogilise toe loomisega on seotud ka Mare Koidu juhitud sihtfinantseeritud teema „Loomulike keelte arvutitöötluse formalismide ja efektiivsete algoritmide väljatöötamine ja eesti keelele rakendamine”, milles osalevad nii keele- kui ka arvutiteadlased ja mis eesti keele osas haarab kõiki keeletasandeid foneetikast pragmaatikani. Teema on ühtlasi üks 2008. aastal loodud „Arvutiteaduse tippkeskuse” (2008–2015) allteemasid. Sama tippkeskuse alla kuuluvad TTÜ Küberneetika Instituudi vastava teema kaudu Einar Meistri juhitud kõnetehnoloogia tööd.

Täidetud

Keeletehnoloogilised rakendused:

- automaatse kõnetuvastuse meetodite arendamine ja katsetamine (morfosüntaktiline keelemudel, väldete modelleerimine, eestikeelse kõne autosegmenteerija jm);
- 2007. aastal valmis TTÜ Küberneetika Instituudis nüüdisaegne salvestusstuudio;

- on salvestatud ja märgendatud erinevat tüüpi kõnekorpusi;
- kõnesünteesi jaoks on loodud segmenteeritud ja märgendatud baaskorpuse salvestus naiskeelejuhtide esituses;
- välja on töötatud kõne ajalise struktuuri mudelid (pausid, kõneüksuste pikkused jm);
- loodud on teabetekstide (ajalehed jm) vahendussüsteem nägemispuudega inimestele;
- loomuliku kõnesünteesi edendamiseks on loodud emotsionaalse kõne korpuse prototüüp ja seda testitud;
- masintõlke puhul on valitud paralleelkorpusel põhinev statistiline tõlkemeetod ning on tehtud esimesed katsed tõlkida automaatselt eesti keelest inglise keelde;
- interaktiivse keeleõppe arendamiseks on valminud vastavad õppematerjalid internetis ja infokandjatel;
- sõnastike veebipõhiseks koostamiseks on loodud leksikograafi töökeskkonna prototüüp, sõnastike haldussüsteem EELex.

Keeleressursid

Korpused:

- eesti keele koondkorpuse maht on u 180 miljonit sõna;
- koondkorpuse allkorpuse moodustab nn tasakaalustatud korpus, milles on võrdses mahus ilu-, aja- ja teaduskirjanduse tekste (à 5 miljonit sõna);
- eesti kõnekeele (suulise keele) korpuse maht on u 365 tundi kõnet;
- litereeritud dialoogikorpuse kogumaht on 200 000 sõna; loodud on dialoogikorpuse tööpink ja dialoogiaktimärgendaja;
- verbikesksete püsiühendite korpuse maht on 400 000 sõna;
- erikorpused, mis on vajalikud kitsamalt piiritletud ülesannete täitmiseks: süntaktiliselt märgendatud korpus – 400 000 sõna; semantiliselt ühestatud korpus – 100 000 sõna; inglise-eesti (euro)seadustekstide paralleelkorpus – 12 miljonit sõna. Kõnetuvastuse ja -sünteesi projektide raames loodud korpusete kohta vt keeletehnoloogiliste rakenduste osa.

Sõnastikud ja (leksikaalsed) andmebaasid:

- eesti-X-keele andmebaas;
- moodustatud on keskmise mahuga sõnastiku märksõnastik (40 000 sõnet);
- on ette valmistatud uute koostatavate kakskeelsete sõnastike põhjad X-keele osas (läti, leedu, udmurdi, ukraina).

Tarkvara:

- kõnetehnoloogilise tarkvara kohta vt keeletehnoloogiliste rakenduste osa;
- automaatne süntaktiline analüüs ja kitsenduste grammatika uus versioon;
- automaatne semantiline analüüs, mis põhineb lausefreimidel;
- automaatne pragmaatiline analüüs – dialoogiaktide tuvastamise raamistik.

Täitmisel

Eelmises jaotises kirjeldatud ülesanded on valdavas osas sellised, et esitatud tulemused näitavad vaid selle seireperioodi jooksul saavutatud seis. Tööd kõigi ülesannete kallal jätkuvad järgmisel seireperioodil ja ka pärast 2010. aastat.

Keeletehnoloogilised rakendused:

- automaatse kõnetuvastuse osas autosegmenteerija arendamiseks tehtavad tööd, et tagada eestikeelse kõnesisendi väljastamine ortograafiliselt korrektse tekstina;
- kõnesüntees: kõneüksuste valikualgoritmide arendamine, lauseintonatsiooni modelleerimine, sidumine eesti emotsionaalse kõne korpusega;
- grammatikakorrektor;
- masintõlke arendamiseks on keskendunud paralleelkorpuste mahu suurendamisele, aga ka nende kvaliteedi hindamisele ja parandamisele.

Keeleressursid:

- korpused: süntaktiliselt märgendatud korpus (puude pank), semantiliselt ühestatud korpus, dialoogikorpus, paralleelkorpus, emotsionaalse kõne korpus;
- sõnastikud ja andmebaasid: eesti keele leksikaalgrammatiline andmebaas, leksikaalsemantiline andmebaas (tesaurus);
- freimileksikon, milles on praegu 170 freimi.

Tarkvara:

- tööd eesti keele morfoloogilise, süntaktilise, semantilise ja pragmaatilise analüüsi programmide, samuti kõnetehnoloogia-tarkvara arendamiseks kulgevad süstemaatiliselt.

Täitmata:

- otseselt täitmata ei ole ükski 2008. aastaks ettenähtud keeletehnoloogiatöö;
- EKASis 2010. aastaks seatud tööülesannete osas tervikuna tuleb märkida, et ei ole alustatud süstemaatilisi töid süntaktilise, semantilise ja pragmaatilise sünteesi alal;
- 2006. aasta seire ettepanekute hulgas olid ka järgmised: 1) tagada (riiklikus keeletehnoloogiaprogrammis) ettenähtud keeletehnoloogia infrastruktuuri ajakohastamine tõukefondide abil, ettepanek on täitmata; 2) tugevdada (keeleteaduse ja keeletehnoloogia) doktorikooli ja tagada selle jätkumine tulevikus. Vajalik on uue doktorikooli avamine.

Takistused:

- puudu on kvalifitseeritud tööjõust ja rahast;
- doktorikooli puudumine, aga ka vähene aktiivsus teistel õppe-tasanditel.

Ettepanekud:

- kvalifitseeritud töötajate saamiseks teha süstemaatilisemat koostööd TÜ ja TTÜ vahel, kaasates ka EKI spetsialiste;

- leida võimalus (taas)avada doktorikool, milles oleksid esindatud arvutilingvistika ja keeletehnoloogia erialad;
- kujundada süsteemsemat koostööd keeleteadlaste ja keeletehnoloogide vahel;
- tagada infrastruktuuri ajakohastamise rahastamine tõukefondide kaudu keeletehnoloogia riiklikus programmis ettenähtud kujul.

10. Eesti keele erikujud. Eesti keele piirkondlikud erikujud

Eesmärk: luua tingimused eesti keele piirkondlike erikujude kasutamiseks ja säilitamiseks kultuuriväärtusena, eesti kirjakeele arendamise ühe allikana ja kohaliku eesti identiteedi kandjana.

Eesti kirjakeele aluseks olnud murrete nivelleerumine jätkub. Traditsiooniliste murrete hääbumisele on vastukaaluks tänapäevaste, avalikus suhtluses, meedias ja kirjasõnas kasutatavate piirkondlike keelekujude teke. Lisaks varasematele riiklikele lõunaeesti sihtprogrammidele on käivitunud saarte pärimuskultuuri ja keelt toetavad programmid „Kihnu kultuuriruum 2008–2010” ja „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2008–2010”. Riigi tähelepanu ja toetus eesti keele piirkondlikele erikujudele on laienenud, kuid ei hõlma siiski veel kogu Eestit.

Täidetud:

- mitmekesistunud on pärimuskultuuri ja murdekeele õpe üldhariduskoolides ja kõrgkoolides, sh magistriõppe tasemel (Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituses);
- suurenenud on lastele suunatud (õppe)kirjanduse väljaandmine;
- toetatud on piirkondlike ajakirjandusväljaannete ilmumist (2008. aastal alustas ilmumist mulgimurdeline ajaleht Üitsainus Mulgimaa), üleriigiliste ajakirjade erinumbreid, raadio- ja televisioonisaateid;

- hoogustunud on murdekeelsete näidendite lavastamine;
- kohanimeseadusega sätestatud kohanimede piirkondlikud erikujud kajastuvad ka Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaasis;
- keeleseaduses on sätestatud eesti keele piirkondlike erikujude kasutamise võimalus avalikus teabes.

Täitmisel:

- viiakse ellu riiklikke sihtprogramme „Lõunaeesti keel ja kultuur 2005–2009”, „Setomaa riiklik kultuuriprogramm 2006–2009”, „Kihnu kultuuriruum 2008–2010” ja „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2008–2010”.

Täitmata:

- seadusandlikult ei ole reguleeritud eesti keele piirkondlike erikujude kasutamine kohalikus asjaajamises;
- regionaalkultuuri projekte ei ole laiendatud kogu Eestile.

Takistused:

- välja töötamata on kogu Eestit hõlmav piirkondlike keelekujude säilitamise ja järgnevatele põlvkondadele edasiandmise kompleksne tegevuskava;
- riiklik õppekava ei soodusta piirkondlike erikujude õpetamist üldhariduskoolides;
- jätkuvalt puudub võimalus anda emakeele õpetajatele lisakvalifikatsioon eesti keele piirkondlike erikujude õpetamiseks ning ajakirjanikel, turismitöötajatel jt saada vastavat õpet;
- rahvusringhäälingul ei ole omavahendeid ega omapoolset tegevuskava murdekeelsete saadete tegemiseks;
- riiklike toetusprogrammide rahastamine on ebarahuldav.

Ettepanekud:

- hakata välja töötama kogu Eestit hõlmavat tegevuskava eesti keele piirkondlike erikujude arendamiseks ja säilitamiseks ning vastavat riiklikku toetusprogrammi või -programme;

- pöörata senisest rohkem tähelepanu eesti keele piirkondlikele erikujudele Kirde-Eestis;
- toetada riikliku tegevuskava alusel eesti keele piirkondlike erikujude õpetamist üldhariduskoolides, kõrgkoolides ja täiskasvanukoolituses;
- teha võimalikuks Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituse magistriõppes eesti keele piirkondlike erikujude õpetaja lisakvalifikatsiooni omandamine;
- suurendada riiklike piirkondliku kultuuriruumi programmide, sh neis ettenähtud keeletegevuste rahastamist;
- alustada 2009. aastal lõppevate riiklike sihtprogrammide jätkuprogrammide ettevalmistamist.

11. Eesti keele erikujud. Väliseestlaste keel

Eesmärk: aidata välismaal olevatel eesti kogukondadel ja hajaeestlastel säilitada võime eesti keeles suhelda, et nende võimalik repatrieerumine oleks lihtsam ja võimalused levitada välismaal Eestile soodsat infot suuremad.

Muutunud on väliseestlaskonna arvukus ja tunnused. Seoses Teise maailmasõjaga Eestist emigreerunud põlvkond on kadumas ja välismaal sündinud 2. põlvkond olulisel määral assimileerumas, ent lisandunud on arvukalt uusmigrante, kes üldjuhul ei ole ühendustesse koondunud. Eesti majandusolukorra areng on suurendanud väliseestlaste huvi tagasirände vastu ning Eestis vajadust nende järele. Paranenud on sidevõimalused, eriti internetipõhised võimalused, ja suurenenud tegevuste koordineeritus. Lõppemas on „Rahvuskaaslaste programm (2004–2008)” ning välja töötatud selle jätk „Rahvuskaaslaste programm (2009–2013)”.

Täidetud:

- on toetatud ja toetatakse välismaal asuvaid eesti üldhariduskoole, eesti keelt õpetavaid koole, pühapäevakoole ja keelekursusi (õppetöö rahastamine, õppematerjalide saatmine, õpetajate täiendusõpe);
- Eestis õppimise toetused on laienenud ka läänediasporaale;
- väliseestlaste Eestis õppimise toetused on laienenud ka kutseharidusele;

- Eesti on liitunud Euroopa koolide konventsiooniga (nelja kooli tegevust toetatakse õppematerjalidega);
- on korraldatud ja korraldatakse keelelaagreid Eestis, eesti keele õpetajate täiendusõpet (konverents, seminarid);
- on kujunenud väliseesti keelepäevade korraldamise traditsioon.

Täitmisel:

- eesti keele õppe geograafia on laienemas, üksikuurijate ja projektide kaudu jätkatakse väliseestlaste keele uurimist;
- seoses väliseestlaste keelt käsitlevate uuringutega võib täheldada mõningast eesmärgistatust;
- mõnevõrra toetatakse väliseesti ajakirjandusväljaandeid.

Täitmata:

- välismaal eesti keelt õpetavad kooliõpetajad ei ole kogunud väliseesti keeleainest ei võimalikul ega vajalikul määral.

Takistused:

- häired infolevikus (eriti idadiasporaas), toetatavate tegevuste kontrollimatus;
- hiljuti välismaale siirdunute vähene huvi eesti keele ja Eesti-kontaktide vastu;
- Eestis õppivate väliseesti stipendiaatide nõrk (või väär) motiveeritus ja kohanemisraskused, õppimisharjumuste mittevastavus Eestis vajalikule tasemele.

Ettepanekud:

- säilitada toetus perspektiivikatele eesti keelt ja eesti keeles õpetavatele koolidele välismaal ja võimaluse korral seda suurendada;
- suurendada väliseestlaste (nii idas kui ka läänes) Eestis õppimise võimalusi nii mahult kui ka haridustasemete poolest (stipendiumid kõikidele haridustasemetele, keelelaagrid jne);
- luua eesti keele ja kultuuri õppe veebikeskkond eri kodukeelega õppuritele;

- suurendada toetust väliseesti ajakirjandusväljaannetele (nii rahalist kui ka sisulist), et anda tuge eesti keelele väliseestlaste suhtlemiskeelena;
- arendada väliseestlastele korraldatavaid eesti keele päevi (sihtgrupina ka noored, välismaal töötavad Eesti ametnikud ja nende pered; suurendada keelepäevade praktilisust, otsida nende uusi vorme ja teha koostööd teiste Eesti institutsioonidega);
- siduda väliseesti arhiividele suunatud tegevus ka väliseestlaste keelt käsitleva materjali kogumisega;
- algatada rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimine eesti keelele ja kultuurile tähtsate objektide kaardistamiseks, säilitamiseks ja tähistamiseks välismaal.

12. Eesti keele erikujud. Viipekeel ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutus

Eesmärk: tagada viipekeele kasutajaile ja teistele keeleliste erivajadustega inimestele soodsad tingimused õppimiseks, suhtlemiseks ning töötamiseks.

Viipekeele kasutajaile ja teistele keeleliste erivajadustega inimestele (kurtidele ja vaegkuuljatele) on ühiskonnaelus osalemiseks tagatud minimaalne suhtlemisvõimalus.

Täidetud:

- vastu on võetud keeleseaduse parandused eesti viipekeele ja keeleliste erivajadustega inimeste keelekasutuse osas (jõustunud 01.03.2007);
- kurtide hariduses on võimalus valida eesti- ja/või eesti viipekeelse hariduse vahel;
- loodud on eesti viipekeele teadusliku üleskirjutamise viis;
- valminud on täiskasvanutele mõeldud viipekeele õpiku käsikiri.

Täitmisel:

- viipekeeletõlkide ettevalmistamine rakenduskõrgharidusliku õppekava alusel (alustati Tartu Ülikoolis 2006. aastal);
- viipekeeletõlkide kõrgkooliõppematerjali koostamine;
- keeleliste erivajadustega inimestele suhtlemisvõimaluse tagamine hädaolukorras;

- pimedate suhtlemisvõimaluste avardamine keeletehnoloogiliste vahendite abil;
- telesaadete tõlkimine viipekeelde ning eestikeelsete subtiitrite lisamine telesaadetele ja DVD-plaatidele.

Täitmata:

- ei ole kindlaks määratud keeleliste erivajadustega inimrühmi;
- ei ole tagatud tõlketeenuse vajalikku mahtu.

Takistused:

- eesti viipekeelt ei uurita ega arendata süsteemselt (puudu jääb nii kvalifitseeritud spetsialistidest kui ka rahast);
- viipekeeletõlkide arv on ebapiisav.

Ettepanekud:

- arendada välja kogu Eestit kattev viipekeelse tõlketeenuse süsteem;
- luua kirjutustõlke süsteem hiliskurdistunutele ja viipekeelt mittevaldavatele kuulmispuuetega inimestele;
- alustada eesti viipekeele sõnaraamatu koostamisega;
- vaadata üle viipekeeletõlkide tasustamise süsteem;
- jätkata keeletehnoloogiliste abivahendite loomist keeleliste erivajadustega inimestele;
- tagada keeleliste erivajadustega inimeste suhtlemisvõimalus hädaolukorras;
- koostada tegevuskava keeleliste erivajadustega inimeste problemaatika arvestamiseks üleminekul digiteleviisioonile ja asuda seda ellu viima;
- täiendada eesti punktkirjasüsteemi erialaste märkidega (matemaatika, füüsika, keemia) ning töötada välja ja kinnitada eesti punktkirja standard koos juhendiga.

13. Eesti keel ja teised keeled

Eesmärk: luua ja viia ellu keelepoliitika, mis arvestab eesti keele arenguvajadusi teiste keelte kontekstis; tagada eesti keele rahvusvaheline esindatus ja rahvusvaheline keealane koostöö.

Seireperioodil on EKASis kavandatud ülesannete täitmine olulisel määral edenenud. Välja on antud uusi sõnaraamatuid, valminud või valmimisel on mitu olulist dokumenti, laienenud on nii eesti keele kui ka võõrkeelteõppe ja keelepoliitikaga seotud rahvusvaheline koostöö. Üha enam arvestatakse võõrkeeleõpetuses Euroopa Nõukogu (EN) keeleõppe raamdokumendi põhimõtetega, mis aga eeldab ka õpetajatelt selle paremat tundmist. Senisest rohkem tähelepanu vajavad võõrkeelte valdkonnaga seotud uuringud.

Täidetud:

- haridus- ja teadusministrile on üle antud Eesti võõrkeelte strateegia aastani 2015;
- on valminud, trükitud ning kõikidele Eesti koolidele ja kõrgkoolidele saadetud keeleõppe raamdokumendi eestikeelne tõlge „Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine” (2007);
- Euroopa Nõukogu on heaks kiitnud (valideerinud) Euroopa keelemapi Eesti mudeli 12–16-aastastele (põhikooli 6.–9. klassi) õpilastele;
- tõukefondidelt taotletud raha eest on Euroopa keeleõppe raamdokumendis esitatud keeletasemete järgi kirjeldatud eesti keele

oskustasemed: B1 ja B2 tasemekirjelduste toorvariandid valmisid märtsis 2008, täpsustatud tasemekirjed juunis 2008; A2 ning C1 tasemekirjeldused valmisid novembris 2008;

- on antud välja nii mõju- kui ka teisi keeli hõlmavaid kakskeelseid sõnaraamatuid, vestmikke, turisti- ja koolisõnastikke;
- rahastatakse eesti-soome suursõnaraamatu koostamist;
- on arendatud eesti keele oskuse testimisvõimalusi: tegevust on jätkanud Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (REKK) keeleosakond, kus toimunud revisjoni käigus akrediteeris asutuse Euroopa keeletestijate assotsiatsioon; tegutseb keeleosakonda nõustav keeleekspertide komisjon, toimuvad testimisalased koolitused;
- „Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi 2005–2010” kaudu on arendatud eesti keele akadeemilist välisõpet: on avatud ja toetatud eesti keele lektoraate välisülkoolides, saadatud õppevara, korraldatud teadus- ja täiendustegevust, toetatud intensiiv- ja suvekursusi, õppevara väljaandmist, rakendunud on Estophiluse stipendiumi korrapärane väljaandmine;
- rahvusvahelise keelekoostöö vallas osaletakse Euroopa Nõukogu Grazi Nüüdiskeelte Keskuse ja Euroopa Komisjoni keeleprogrammidest; 2007. aastal algas koostöös EN keelepoliitika talitusega Eesti keelehariduspoliitika ülevaate (keeleprofiili) koostamine: 2008. aasta septembris esitati EN-le Eesti keelehariduspoliitika ülevaade, oktoobris 2008 tutvusid ENi keeleekspertid nädala jooksul Eesti olukorraga, töö Eesti keeleprofiili koostamisega jätkub 2009. aastal; osaletakse rahvusvahelises terminoloogia-alases ja keeletehnoloogia-alases koostöös; alates 2004. aastast osaletakse Euroopa Rahvuslike Keeleinstitutsioonide Föderatsiooni (EFNIL) töös ning 2008. aastast keelelise mitmekesisuse edendamise võrgustiku (*The Network to Promote Linguistic Diversity* – NPLD) töös.

Täitmisel:

- Eesti võõrkeelte strateegia rakenduskava koostamine (detsembri algul 2008 HTMis kooskõlastusringil);

- uue riikliku õppekava ettevalmistamisel peetakse silmas vajadust viia võõrkeeleõpetus kooskõlla Euroopa Nõukogu keeleõppe raamdokumendi põhimõtetega (keeleoskustasemed A1–C2);
- valmistutakse Euroopa Komisjoni algatatud Euroopa keeleoskuse näitaja (*European Language Indicator*) uuringuks (korraldatakse tõenäoliselt kevadel 2010);
- arendatakse võõrkeeleõppe õppevara ja õppetehnikat;
- muutmisel on võõrfiloloogia õppekavad eesti keele õppe lisamiseks (peamiselt valikaine vormis);
- 2008/2009. õppeaasta kevadsemestril alustab eesti keele lektor tööd Ukrainas Lvivi Ülikoolis, 2009/2010. õppeaasta sügissemestril on kavas lähetada eesti keele lektor Tšehhi Vabariigi Brno Masaryki Ülikooli.

Täitmata:

- ei ole välja töötatud tõlkide ja tõlkijate kutsestandardit;
- ei ole tõstetud võõrkeelte eriala rahastamise koefitsienti;
- riigikantselei ei rahuldanud uuringu „Mitmekeelsus Eesti ühiskonnas. Uuring võõrkeelte strateegia tegevuskavade koostamiseks” taotlust;
- ei ole korraldatud põhjendatud, süsteemset ja kontrollitud mõjukeeltealast täiendusõpet.

Takistused:

- puudub mõjukeeltealase täiendusõppe vajadust näitav uurimus, inim-, aja- ja raharessurss on piiratud;
- riikliku koolitustellimuse võõrkeeleõpetajate vajadus on diferentseerimata (v.a inglise keel);
- võõrkeeleõppe rahastamise koefitsiendi tõstmine tingib nõudmise tõsta ka teiste ainete koefitsiente;
- võõrkeeleõpetajad ei tunne Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtteid;
- koostöö eesti-läti sõnaraamatu väljaandmisel ei ole osutunud tulemuslikuks.

Ettepanekud:

- korraldada regulaarselt võõrkeeltevajaduse, -oskuse ja -õppe olukorra uuringuid ning võtta võõrkeelteõppe ja täiendusõppe korraldamisel arvesse nende tulemused;
- teadvustada tõlkide ja tõlkijate kutsestandardi vajadus ning töötada välja vastav standard;
- kaaluda võimalust võõrkeelteõppe rahastamise koefitsiendi suurendamiseks ja eesti erialakeele õpetamise tagamiseks kõikidel võõrfiloloogia erialadel.

14. Eesti keele arendamise strateegia (2004–2010) rahastamise põhimõtted

EKASi rahastatakse Eesti Vabariigi riigieelarvest. Strateegia kohaselt tuleb rahastamisel järgida järgmisi põhimõtteid: pidada keelevaldkonna vajadusi eelisseisundis olevaks; tagada keelevaldkonna rahastamise reaalne kasv vastavalt põhjendatud vajadustele; tagada EKASiga seotud programmide rahastamine kavandatud ja Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud mahus; tagada eesti keele seisukohalt tähtsate uurimis- ja arendusasutuste finantseerimisel tase ja kindlus, mis võimaldab kavandada ja lahendada pikaajalisi ülesandeid.

Rahastamisega seoses tuleb silmas pidada järgmist:

- 1) eesti keele väärtustustegevuse hulka kuulub EKNi tegevuse rahastamine, riigi F. J. Wiedemanni keeleauhinna väljaandmine, ajakirja Oma Keel toetamine, HTMi keeleanalüüs ja mainekujundus jms;
- 2) eesti keele uurimise ja keeletehnoloogilise rahastamise kirjelduses (hõlmab osaliselt ka keelekorralduslikku tegevust) on esitatud võrdluseks riiklike programmide „Eesti keel ja rahvuslik mälu” ning „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” kogumahud;
- 3) keeletehnoloogia-alast tegevust rahastati 2004.–2005. aastal programmi „Eesti keel ja rahvuslik mälu” vahenditest, alates 2006. aastast rahastatakse seda programmi „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi” kaudu;
- 4) võõrkeelepoliitika hõlmab Eesti võõrkeelte strateegia loomist, Eesti osalemist Euroopa Nõukogu Grazi Nüüdiskeelte Keskuse

- töös, Euroopa Komisjoni algatatud Euroopa keeleõppe tunnuskirja programmi, Euroopa keelemapi Eesti variandi arendamist, Euroopa Nõukogu algatusel koostatud Euroopa keeleõppe raamdokumendi eestindamist ja selle põhimõtete tutvustamist;
- 5) välisõppe ja rahvuskaaslaste programmi valdkonda kuulub välismaal töötavate eesti keele kõrgkooli- ja kooliõpetajate rahastamine ning neile õppematerjalide saatmine, väliseesti koolide ja kultuuriseltside toetamine, väliseestlastest üliõpilaste toetamine, täienduskoolituse ja keelepäevade korraldamine, arhiivindus jmt;
 - 6) Kultuuriministeeriumi programmide, nt „Lõunaeesti keele ja kultuuri”, „Setomaa riikliku kultuuriprogrammi” jt puhul on püütud vahet teha keelega seotud ning muudele kultuurilistele tegevustele suunatud rahastamise vahel;
 - 7) HTMi eelarvest on toetatud Eesti Regionaal- ja Vähemuskeelte Liidu (ERVL) tegevust;
 - 8) „Hõimurahvaste programmil” puudub olulises osas seos EKASi eesmärkidega.

2007. aasta eraldised hõlmavad eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi, rahvuskaaslaste programmi, hõimurahvaste programmi jt. EKASi rakendamiseks planeeriti 8 625 000 kr, keeleajakirja Oma Keel toetamiseks 100 000 kr, EKNi tegevusele 150 000 kr. EKASi arengukuludeks nähti ette 135 000 kr ja lõimumisvaldkonna arengukuludeks 174 008 kr.

2008. aasta eraldistes on EKASi rakendamiseks ette nähtud 31 325 000 kr: sh eestikeelsete kõrgkooliõpikute programmile 2 750 000 kr, terminoloogiatöö korraldamiseks 2 500 000 kr, keelenõuande tegevuseks 500 000 kr, keelehooldeks (Tartu) 850 000 kr, eurokeelehooldeks 2 000 000 kr, väärtusarendustegevuseks 3 000 000 kr, eesti kultuuri- ja keelepäevadele välismaal 1 810 000 kr, 2008. aasta keeleteole 185 000 kr, F. J. Wiedemanni keeleauhinna juubelikonverentsiks 250 000 kr, keelealaseks õigusloomeks 1 000 000 kr, eesti keele õppe tõhustamiseks üld-

hariduskoolis 5 500 000 kr, seletussõnaraamatu väljaandmise toetamiseks 2 000 000 kr, etümoloogiasõnaraamatu väljaandmise toetamiseks 800 000 kr, soome-ugri keelte uurimiseks, sh eesti-soome sõnaraamatule 4 500 000 kr, meediategevuseks (keele-mängude sari televisioonis) 2 800 000 kr, projektipõhisteks eraldisteks 880 000 kr; riigi F. J. Wiedemanni keeleauhinnaks 500 000 kr; Emakeele Seltsile (ajakirja Oma Keel väljaandmiseks) 140 000 kr. Keelevaldkonna arengukuludeks nähti ette 548 000 kr.

Programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” viiest alamprogrammist on eesti keele valdkonnaga otseselt seotud hariduse, täiskasvanute eesti keele õppe ning etniliste vähemuste hariduse ja kultuuri alamprogrammid. 2007. aastal nähti vene õppekeelega üldhariduskoolide õpetajate ettevalmistuseks osalisele eestikeelsele õppele üleminekuks HTMi eelarves ette 29 600 000 kr. „Eesti lõimumiskavas 2008–2013” on 2008. aastaks HTMi eelarves ette nähtud 47 100 000 kr eesti keele kui teise keele õppeks, programmis „Keeleõppe arendamine 2007–2010” on 14 185 260 kr ette nähtud nii õpilaste, üliõpilaste kui ka täiskasvanute täiendavaks eesti keele õppeks ning õppematerjalide väljaandmiseks.

REKKi kaudu hüvitatakse eesti keele tasemeeksamite sooritamiseks tehtud keeleõppekulusid. 2007. aastal maksti 333 inimesele ühtekokku 1 353 208 kr, 2008. aasta esimese üheksa kuuga 156 inimesele ühtekokku 700 886 kr.

Eesti Keele Instituudi baasfinantseerimine oli 2007. aastal 1 194 900 kr, sh 784 500 kr rahvusteaduste täiendavaks toetuseks. 2008. aastal oli vastav summa 1 535 100 kr, sh 995 000 kr rahvusteaduste täiendavaks toetuseks.

Eesti kirjakeelega seotud tegevuste rahastamine

(v.a üld-, kutse- ja kõrghariduse RKT-järgne rahastamine ja integratsiooniprogrammiga seonduv)	2007	2008	Kokku
Väärtustustegevus (HTMi keeleosakond)	600 000	4 200 000	4 800 000
Keelehoole (Riigikantsleil)	1 000 000	1 000 000	3 000 000
Keelekaitse ja järelevalve (Keeleinspektsoon)	4 547 300	5 570 000	10 117 300
Programm „Eestikeelse terminoloogia toetamine (2008–2012)“	1 800 000	2 500 000	4 300 000
Programm „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine“ (2008–2012)	900 000	2 750 000	3 650 000
Väärtusarenduse programm (käivitamine)	370 000	2 980 000	3 350 000

Eesti keele uurimine ja keelekogud

	2007	2008	Kokku
„Eesti keel ja rahvuslik mälu (2004–2008)“ kogu programm	4 025 000	4 274 000	8 299 000
„Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud (2004–2008)“ kogu programm	7 600 000	10 000 000	25 200 000
	489 420	528 711	1 018 131
	12 862 095	15 600 000	28 462 095
„Eesti keele keeletehnoloogiline tugi (2006–2010)“	7 130 000	13 400 000	20 530 000

Eesti keele piirkondlikud erikujud, eesti keel ja teised keeled

	2007	2008	Kokku
Võõrkeelepoliitika, Grazi keskus	900 000	1 106 000	2 006 000
Eesti keele välisõpe ¹ (k.a. seltsid):			
Eesti keele akadeemilise välisõppe programm	4 795 345	5 436 657	10 232 002
Rahvusaaslaste programm (2004–2008)	7 860 000	9 490 000	17 350 000
„Lõunaestli keel ja kultuur 2005–2009”	480 724	289 000	769 724
kogu programm	2 450 000	2 430 000	4 880 000
„Setomaa riiklik kultuuri-programm 2006–2009”	1 015 940	1 169 879	2 185 819
kogu programm	4 850 000	4 850 000	970 000
„Kihnu kultuuriruum 2008–2010”	---	214 659	214 659
kogu programm	---	1 000 000	1 000 000
„Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2008–2010”	---	6000 ²	
kogu programm	---	500 000	500 000
Eesti Regionaal- ja Vähemuskeelte Liit	160 000	760 000	920 000

¹ Ajavaheemikul 2004–2006 sisaldus eesti keele välisõppe summades nii Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmile eraldatav raha kui ka eesti diasporaa keeleõppeks mõeldud raha.

² Seire koostamise ajaks on toimunud alles esimene jaotusvoor, teine projektitaotluste rahastamine leiab aset 2008. aasta lõpul.

Täidetud:

- käivitud on programm „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi (2006–2010)”, selle rahastamine on paari aastaga kahekordistunud;
- mitme programmi (nt „Eesti keel ja rahvuslik mälu (2004–2008)”, „Rahvusaaslaste programm” (2004–2008), „Eesti keele ja kultuuri välisõppe programm”, „Hõimurahvaste programm” (2005–2009)) rahastamine on olnud järjepidev ning projektidele eraldatavad summad on kasvanud;
- 2008. aastal käivitusid programmid „Eestikeelse terminoloogia toetamine (2008–2012)”, „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine” (2008–2012) ning „Keeleõppe arendamine 2007–2010”;
- Kultuuriministeeriumi eelarvest on rahastatud programm „Lõunaeesti keel ja kultuur“ (2000–2004; 2005–2009) ning „Setomaa riiklik kultuuriprogramm 2006–2009”;
- Kultuuriministeerium on algatanud programmid „Kihnu kultuuriruum 2008–2010” ja „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2008–2010”;
- mitmel aastal on Riigikantselei kaudu stabiilselt rahastatud EKI keelehoolet;
- keelealast teadustegevust on rahastatud siht- ja grantfinantseerimise kaudu.

Täitmisel:

- tehakse ettevalmistusi väärtusarenduse programmi käivitamiseks;
- HTMis valmib 2008. aastal Eesti võõrkeelte strateegia (aastani 2015) rakenduskava.

Täitmata, takistused:

- kuna seire koostamisel ei ole hinnatud EKASi rahastamise mõjusid, siis on praegu keeruline hinnata, kas ja kui palju on EKASi mingid alavaldkonnad (nt eesti keele piirkondlikud erikujud, keelekogud, eesti keel ja teised keeled jt) alarahastatud;

- rahastamine ei taga alati tulemusi, nt keelevaldkonna õigusloome alaseks tegevuseks oli 2008. aastal raha olemas, kuid sellest hoolimata jäi mitu ülesannet täitmata.

Ettepanekud:

- vaja on hinnata EKASi rahastamise mõjusid ja tulemuslikkust: eelmine ja sinne seire ei ole rahastamise mõjusid hinnanud;
- EKASi elluviimise objektiivsemaks hindamiseks on vajalik ka välishindamine (audit). Nimetatud ettepanekute rakendamiseks on vaja kavandada vahendid; samuti peaksid keelenõukogu liikmed koostöös HTMiga koostama EKASi üksikasjalikuma rakenduskava, kus tuuakse tegevused välja koos mõju indikaatoritega.